

aan het algemeen bestuur

postadres

Postbus 5006
7600 GA Almelo

bezoekadres

Kooikersweg 1 Almelo

t 088-2203333

e info@vechtstromen.nl

www.vechtstromen.nl

onderwerp
Herziening Richtlijn Stedelijk
Afvalwater

datum
25 januari 2024

portefeuillehouder
W.A. Siebring

contact behandelaar via
bestuursondersteuning@vechtstromen.nl

bijlage(n)

-

Geacht bestuur,

Doel/Inleiding

De Europese Commissie heeft een voorstel gedaan voor de herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. De voorgestelde herziening heeft een grote impact op de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). In het voorstel worden onder andere scherpere effluent eisen gesteld aan stikstof en fosfaat en eisen gesteld voor medicijnrestenverwijdering. Met deze brief wordt u geïnformeerd over het proces rond de Richtlijn, de wijzigingen ten opzichte van de huidige richtlijn en wat dit betekent voor Waterschap Vechtstromen.

Stand van zaken

In Nederland coördineert het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het proces en werkt nauw samen met de Unie van Waterschappen en VNG. De Unie is namens de waterschappen trekker voor deze herziening. De Unie heeft vroegtijdig de waterschappen betrokken bij het proces rond de herziening. De waterschappen worden onder andere geïnformeerd via de Commissie Water en Emissie, Vereniging voor Zuivering Beheerders en het Landelijk Platform Zuiveringstechnologen. Waterschap Vechtstromen is zowel bestuurlijk als ambtelijk aangehaakt via de genoemde kanalen.

De hoofdlijnen van de Richtlijn zijn bekend en waterschappen kunnen al starten met voorbereidingen voor implementatie van de herziening van de Richtlijn. Er zijn veel amendementen ingediend tijdens de consultatie. Met name rond aangescherpte eisen N en P en de krappe termijnen. Niets is dus nog zeker en er kan nog van alles veranderen. In het voorjaar van 2024 wordt duidelijk hoe de definitieve herziening van de Richtlijn er uit komt te zien.

Richtlijn Stedelijk Afvalwater

De Richtlijn Stedelijk Afvalwater stelt Europese voorwaarden aan de inzameling, transport en zuivering van stedelijk afvalwater en is een van de belangrijkste richtlijnen voor de waterschappen omdat het eisen stelt aan de rwzi's.

Ook geeft de richtlijn waterschappen handvatten om eisen te stellen aan indirecte lozingen, dat wil zeggen de lozingen van bedrijfsafvalwater op de riolering. In de bestaande richtlijn zijn vooral de effluent-eisen met betrekking tot zuurstofbindende stoffen, stikstof en fosfor relevant voor de waterschappen.

Uitvoerbaarheid herziening

De eerste indruk van de uitvoerbaarheid van de herziening is dat de termijnen te strak zijn. Er is capaciteit nodig voor de investeringsprogramma's. De kosten die dit met zich meebrengt zijn te optimistisch ingeschat. Er is weinig ruimte voor maatwerk.

De belangrijkste onderwerpen van de herziening voor de waterschappen zijn:

1. verdergaande verwijdering van stikstof en fosfaat;
2. verwijdering van micro's voor rwzi's die op een kwetsbaar waterlichaam lozen;
3. indirecte lozingen;
4. uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV);
5. integrale afvalwaterplannen riolering;
6. energieneutraliteit;
7. meten, monitoring en rapportage.

Vergaande zuivering afvalwater heeft de grootste impact voor waterschap Vechtstromen en wordt hierna met de overige onderwerpen verder toegelicht.

1. Vergaande zuivering afvalwater

De emissie-eisen voor nutriënten en microverontreinigingen worden aangescherpt.

Voor nutriënten, stikstof en fosfaat (N & P).

- Verplichte strengere normen rwzi's > 100.000 i.e (2035).
- Voor kwetsbare wateren strengere normen voor rwzi's > 10.000 i.e (2040).

Voor microverontreinigingen o.a. medicijnresten

- Vergaande behandeling ten minste 80% verwijdering (2035).
- Voor kwetsbare wateren voor rwzi's < 100.000 i.e. in 2040.

Betekenis vergaande zuivering voor Waterschap Vechtstromen

Waterschap Vechtstromen heeft de komende jaren een grote opgave voor vergaande zuivering. Niet alleen voor het halen van de KRW doelen maar ook voor verwijdering van microverontreinigingen (o.a. medicijnresten).

KRW opgave

Het waterschap heeft 23 rwzi's. Van de 23 rwzi's zijn er 9 rwzi's die een KRW opgave hebben. Deze 9 rwzi's worden de komende jaren aangepast om in 2027 te voldoen aan de KRW eisen voor stikstof en fosfaat. Deze opgave is in gang gezet en loopt via het project KRW opgave rwzi's. Onze beoogde effluent eisen voor het behalen van de KRW zijn aanzienlijk strenger zijn dan de eisen zoals gesteld in de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Dit betekent dat indien de 9 rwzi's voldoen aan de KRW eisen de verwachting is dat ze ook voldoen aan de eisen voor stikstof en fosfaat van de herziende Richtlijn Stedelijk Afvalwater.

Opgave herziening richtlijn Stedelijk afvalwater

Waterschap Vechtstromen heeft 12 “hotspots” rwzi’s voor microverontreinigingen op basis van het STOWA onderzoek; “2017-42 Hotspotanalyse geneesmiddelen op RWZI’s”. Deze 12 hotspots rwzi’s zullen, op basis van de concept herziening Richtlijn Stedelijk Afvalwater, in de periode 2030 tot 2040 moeten worden aangepast met een aanvullende zuiveringsstap voor verwijdering van microverontreinigingen. Hier zit overlap in met de rwzi’s die voor P en N zowel voor de Richtlijn moeten voldoen als voor de KRW.

Vechtstromen heeft een opdracht uitgezet voor het opstellen van een roadmap om binnen het project KRW opgave rwzi’s ook inzichtelijk te maken wat de herziening van de Richtlijn betekent voor de overige 14 rwzi’s, inclusief de hotspot rwzi’s.

Er lopen al initiatieven op 2 hotspot rwzi’s, Emmen en Enschede, voor verwijdering van o.a. medicijnresten.

2. Indirecte lozingen

De volgende aanscherpingen zijn genoemd.

- De beheerder van de rwzi wordt geconsulteerd bij het verlenen van de indirecte lozingsvergunningen en krijgt inzagte daarin.
- De toezichthouder op indirecte lozingen houdt rekening met de werking van de rwzi, de mogelijkheden om effluent te hergebruiken en richtlijn zuiveringsslib.
- Aanvullende regeling voor biologisch afbreekbare lozingen.

Betekenis voor het waterschap

Hoe meer grip op indirecte lozingen aan de voorkant hoe beter. Doordat het waterschap niet bevoegd is voor indirecte lozingen is het afhankelijk van andere partijen hoe hiermee wordt omgegaan. Dat nu ook in de Richtlijn expliciet wordt aangegeven dat rekening moet worden gehouden met de werking van de rwzi en contact met de zuiveringsbeheerder moet worden opgenomen kan bijdragen aan meer grip aan de voorkant. Dit is ook van belang bij wateren die via de grensstreek ons beheergebied binnenkomen.

3. Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV)

Via de UPV moeten farmaceutische en cosmetisch industrie meebetalen aan de kosten voor het verwijderen van medicijnresten en cosmetische producten uit het stedelijk afvalwater. Met de UPV is het principe de “vervuiler betaald” geborgd. Er geldt al een UPV voor producten zoals batterijen, accu’s en wegwerpplastic. Voor afvalwater is de UPV een nieuwe aanpak. Er wordt ingezet op een praktische en uitvoerbare UPV, in overleg met de farmaceutische en cosmetische industrie.

4. Integrale afvalwaterplannen riolering

De volgende aanscherpingen worden genoemd:

- Kleinere agglomeraties (was 2000 →1000 inwoners) een verplichte aansluiting tot een centrale voorziening.
- Verplichting tot opstellen en uitvoeren integrale rioleringsplannen.
- Verplichte monitoring van overstorten en hemelwaterafvoeren.
- Diverse monitoring en rapportageverplichtingen.
- Strengere eisen voor systemen voor de Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA).

Betekenis voor waterschap Vechtstromen

Een belangrijk thema in het Waterbeheerplan 2022-2027 is dat de waterkwaliteit op orde is om de doelen voor de KRW te halen. In bepaalde gebieden zorgen de emissies van uit IBA's dat de doelen in gevaar komen. Het zoveel mogelijk aansluiten op een centrale voorziening levert een bijdrage aan het verminderen van de emissie naar het oppervlaktewater. Ook strengere eisen aan IBA's in gebieden waar geen drukriolering mogelijk is draagt bij aan vermindering van de emissie. Momenteel wordt binnen het waterschap een verkenning uitgevoerd om in gebieden waar geen (druk)riolering aanwezig is en met een matige tot slechte waterkwaliteit veldproeven te gaan doen met betere zuiveringstechnieken dan de huidige IBA's.

5. Energieneutraliteit en circulariteit

Het zuiveren van afvalwater moet volledig energieneutraal worden. Aandachtspunt hierbij is dat de voorgeschreven verscherpte zuiveringsrendementen naar verwachting leiden tot extra energie- en grondstoffenverbruik. Het gaat hier specifiek om energieneutraal uitvoeren van de zuiveringstaak niet van het waterschap.

Andere aanscherpingen:

- Energieaudits verplicht.
- Inzameling en behandeling van afvalwater gebruikt alleen zelfopgewekte energie van hernieuwde bronnen (2040).
- Monitoring voor broeikasgassen als methaan en lachgas. Op termijn wellicht normering.
- De Europese Commissie schept voor zichzelf de mogelijkheid om terugwinning van fosfaat en stikstof verplicht te stellen.

Betekenis voor waterschap Vechtstromen

Waterschappen, inclusief Vechtstromen, zijn hiermee al aan de slag en hebben uitgesproken te streven om de doelstellingen in 2030 te halen. Het nog verregaander te moeten gaan zuiveren vraagt om energie, grondstoffen en kan leiden tot grotere slibproductie. Dit vergroot onze inzet voor het behalen van de doelstellingen voor duurzaamheid.

6. Meten en monitoring

De volgende aanscherpingen worden voorgesteld;

- 2 keer week aanvullend monitoring voor rwzi's > 100.000 i.e.
- Dekking van 70% van de bevolking.
- Geen indicatie wie de kosten moet dragen
- Covid, Influenza, Polio, antibioticaresistente bacteriën, andere te selecteren verontreinigingen.
- Diverse monitoringsverplichtingen, publieksvoorlichting en rapportages.

Betekenis voor het waterschap

Er moet meer gemonitord en gerapporteerd worden. Wat dit betekent voor de inspanningen die de waterschappen moeten doen en de financiële consequenties is nog niet duidelijk. De verwachting is dat dit voor de waterschappen extra kosten met zich mee brengt

Globaal Tijdspad

2024	Vaststellen nieuwe Richtlijn Stedelijk afvalwater door Europees Parlement en Europese Commissie.
2024 – 2026	Vaststellen nieuwe Richtlijn door de lidstaten.
2027	Inwerkingtreding Richtlijn Stedelijk Afvalwater.
Eind 2027	Voldoen aan de KRW-eisen.
2030	100% energieneutraal.
2035	Voldoen aan de P en N eisen voor de Richtlijn voor alle rwzi's.
2040	Voldoen aan de verwijdering van microverontreinigingen voor alle rwzi's.

Aandachtspunten

Inschatting van de kosten

De kosten zijn nog lastig in te schatten. Het is niet altijd duidelijk met welke technologie de doelen gehaald moeten worden en met sommige technieken nog niet zoveel ervaring. In de voorstellen KRW beoogde effluenteisen en KRW marktstrategie wordt voorgesorteerd op de kosten die de aanpassingen met zich mee brengen om te voldoen aan de KRW eisen.

UPV

Of het voorstel voor UPV er uiteindelijk komt is nog onzeker. De lobby tegen dit voorstel is zeer sterk vanuit de farmacie en cosmetica industrie. Er moet rekening mee worden gehouden dat de UPV niet of niet volledig geïmplementeerd wordt.

Moties Tweede kamer

De Tweede Kamer heeft na het debat over het voorstel voor de herziening een drietal moties aangenomen:

1. Alle relevante stoffen uit de Richtlijn Prioritaire Stoffen opnemen in de te monitoren stoffen bij zuiveringsinstallaties.

Betekenis waterschappen: Ministers Harbers van Infrastructuur en Waterstaat wil samen met de waterschappen onderzoeken of aanvullende metingen nodig zijn, omdat meten op alle stoffen onnodige kosten oplevert. De waterschappen sluiten zich aan bij Minister Harbers en maken een zinvol monitoringsplan. Publicatie van deze resultaten gebeurd in het waterschapsportaal. Dit is een publieke database, waar ook drinkwaterbedrijven informatie uit kunnen halen.

2. Vaste normen in plaats van verwijderingsrendement.

Betekenis waterschappen: De Richtlijn maakt gebruik van verwijderingsrendementen voor rwzi. D66 wil met deze motie bereiken dat er onderzoek komt naar vaste normen. De vraag is of verslechtering van de waterkwaliteit voorkomen kan worden met vaste normen? De waterschappen vinden deze motie onuitvoerbaar en wijzen erop dat dit tot vertraging leidt. De nu voorgestelde doelen van 80% verwijderingsrendement voor medicijnen zijn ambitieus. Het is niet eenvoudig deze met bestaande technieken te halen. En absolute lozingswaarde voor honderden verschillende stoffen is niet uitvoerbaar voor de waterschappen.

3. Prioriteit zuiveringstrap die lozen op water wat gebruikt wordt als bron voor drinkwater

Betekenis voor de waterschappen: D66 diende een motie in waarmee de partij wil bereiken dat rwzi's die lozen op wateren die gebruikt worden als bron voor drinkwater, als eerste worden voorzien van een 4e zuiveringstrap. Deze zuiveringstrap is onderdeel van een pakket maatregelen in het voorstel voor de herziening. Dit moet leiden tot een betere bescherming van waterkwaliteit en de volksgezondheid. In de maatregelen van de EC staat aangegeven dat bescherming van drinkwaterbronnen een prioriteit is.

Daarnaast zijn de bescherming van de ecologische toestand en de zwemwaterkwaliteit prioriteiten. Waterschappen ervaren de huidige termijnen voor de 4^e zuiveringstrap al als te krap en kunnen zich niet vinden in deze motie.

Communicatie

Naar verwachting wordt de definitieve herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater dit jaar gepubliceerd en wordt het AB te zijner tijd geïnformeerd over de definitieve herziening en wat dit daadwerkelijk gaat betekenen voor Waterschap Vechtstromen.

Met vriendelijke groet,
het dagelijks bestuur van waterschap Vechtstromen,

dr. S.M.M. Kuks, watergraaf

drs. R.I. Andringa, secretaris-directeur